

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

**ГЛОБАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ**

Електронне наукове видання

Випуск 11

Миколаїв

2016

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Стройко Тетяна Володимирівна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри міжнародної економіки Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського).

Заступник головного редактора:

Іртицева Інна Олександрівна, доктор економічних наук, професор (професор кафедри міжнародної економіки Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського).

Відповідальний секретар:

Данік Наталія Вадимівна, кандидат економічних наук, доцент (доцент кафедри фінансів Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського).

Члени редакційної колегії:

Бородіна Олена Михайлівна, Ph.D, професор економіки (професор, "Банковні інститут висока школа а.с.", м. Прага, Чехія).

Бузько Ірина Романівна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри міжнародної економіки, проректор з науково-педагогічної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля).

Булатова Олена Валеріївна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри міжнародної економіки, проректор з наукової роботи Маріупольського державного університету).

Дейнеко Людмила Вікторівна, доктор економічних наук, професор (завідувач відділу промислової політики Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України).

Кіщак Іван Теодорович, доктор економічних наук, професор (декан факультету економіки Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського).

Клисинські Януш, доктор економічних наук, професор (професор кафедри спортивного маркетингу Техніко-Гуманітарної академії м. Бельсько-Бяла, Польща).

Мартинюк Володимир Петрович, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки Тернопільського національного економічного університету).

Ніколаєнко Наталія Олександрівна, доктор політичних наук, доцент (завідувач кафедри політології Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського).

Стукало Наталія Вадимівна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри міжнародної економіки Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара).

Сухоруков Аркадій Ісмаїлович, доктор економічних наук, Заслужений економіст України, професор (Радник при дирекції Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України).

Хвесик Михайло Артемович, академік НААН, доктор економічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, професор (директор Інституту економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України).

Шапошников Костянтин Сергійович, доктор економічних наук, професор (декан факультету економіки та менеджменту Херсонського державного університету).

Шиян Дмитро Вікторович, доктор економічних наук, професор (професор кафедри економіки підприємства та менеджменту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця).

Agata Malak-Rawlikowska, dr inż, Wydział Nauk Ekonomicznych Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego.

Видання входить до «Переліку електронних фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» на підставі Наказу МОН України від 29 грудня 2014 року № 1528 (Додаток № 11)

**Рекомендовано до поширення в мережі інтернет Вченою радою
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського
(Протокол № 24 від 25.06.2016 р.)**

Електронне наукове видання

ГЛОБАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

Випуск 11

Коректура • *О.А. Скрипченко*

Комп'ютерна верстка • *Н.М. Ковальчук*

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

ЗАСНОВНИК:

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Адреса редакції журналу: вул. Нікольська, 24, м. Миколаїв, Україна, 54030
Відповідальний секретар: Данік Наталя Вадимівна
E-mail: наука@global-national.in.ua
Телефон: +38 (095) 458-19-85

УДК 338.432:621.31.003.1

Педько І.А.*кандидат економічних наук, доцент,
декан факультету економіки та управління в будівництві
Одеської державної академії будівництва та архітектури***Петрищенко Н.А.***старший викладач
кафедри економіки підприємства
Одеської державної академії будівництва та архітектури***Мартинюк Д.Ю.***студент
Одеської державної академії будівництва та архітектури*

РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

RESOURCE SAVING IN INDUSTRIAL ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

Досліджено основи ресурсозбереження на підприємстві та їх взаємозв'язок з виробничим процесом. Наведено основні напрями заощадження ресурсів на підприємстві. Визначено послідовність прийняття управлінських рішень з ресурсозбереження на підприємстві. Встановлено взаємозв'язок елементів системи управління ресурсозбереженням на підприємстві. Розглянуто схему вибору стратегічних напрямів з енергоощадження.

Ключові слова: виробниче підприємство, ресурси, ресурсозбереження, управління ресурсозбереженням, управлінські рішення.

АННОТАЦИЯ

Исследованы основы ресурсосбережения на предприятии и их взаимосвязь с производственным процессом. Приведены основные направления ресурсосбережения на предприятии. Определена последовательность принятия управленческих решений по ресурсосбережению на предприятии. Установлена взаимосвязь элементов системы управления ресурсосбережением на предприятии. Рассмотрена схема выбора стратегических направлений по энергосбережению.

Ключевые слова: производственное предприятие, ресурсы, ресурсосбережение, управление ресурсосбережением, управленческие решения.

ANNOTATION

We studied the basics of resource in the company and its relationship with the production process. The main direction of the enterprise resource. The sequence of managerial decision-making in resource in the enterprise. The interconnection elements resource saving management system in the enterprise. A scheme for selecting strategic directions for energy efficiency.

Keywords: industrial enterprise, resources, resource conservation, resource management, managerial decisions.

Постановка проблеми. В економіці України в сучасний період відбуваються зміни, що пов'язані з трансформаційними процесами переходу до інноваційного типу розвитку, євроінтеграцією, що вимагає кардинальних змін до підходів управління підприємством. Нові вимоги диктуються насамперед обмеженістю ресурсів та доступом до них підприємств. Виникає необхідність у впровадженні заходів щодо заощадження енергії та ресурсів для подальшого ефективного функціонування. Без розробки стратегій та заходів з ресурсозбереження подальша виробнича діяльність підприємств в

умовах сучасної ринкової економіки може привести до занепаду, банкрутства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ресурсозбереження розглядаються в працях багатьох наукових дослідників. Так, управління ресурсозбереженням на підприємствах розглядалося в роботах І. Радчук [1], О. Єршова [2], критерії та ефективність використання ресурсозбереження досліджені в роботах Г. Беляєвої [3], Н. Кондратенко [4], Н. Хумарова, А. Шаповал та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Ресурсозбереження є актуальним напрямом дослідження як у стабільному функціонування підприємства, так і у процесі розробки антикризових стратегій та заходів. Мінливість та динамічність умов сучасної економіки потребує додаткового пророблення питань ресурсозбереження та виявлення основних напрямів їх впровадження.

Метою статті є розкриття поняття управління ресурсами, виявлення основних чинників у політиці ресурсозбереження та визначення послідовності вибору стратегічних напрямів для заощадження ресурсів на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «ресурси» (фр. ressource – допоміжний засіб) означає систему основних складників виробничого потенціалу, які має в розпорядженні та використовує для досягнення поставлених цілей підприємства.

На думку І. Сотник, під ресурсозбереженням слід розуміти організаційну, економічну, технічну, наукову, практичну, інформаційну діяльність, методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, що супроводжують усі стадії життєвого циклу об'єктів і спрямовані на забезпечення мінімальної витрати речовини та енергії на цих стадіях у розрахунку на одиницю кінцевого продукту, виходячи з наявного рівня розвитку техніки й технології та з найменшим впливом на людину і природні системи [5, с. 28].

Якщо брати до уваги ресурсозбереження на кожному етапі виробництва як комплексне використання всіх економічних ресурсів, то слід зазначити, що їх економія може бути можлива лише за умов вдосконалення техніки, технології, організації праці і виробництва. Цього можна досягти лише за наявності потрібного рівня моральної та матеріальної зацікавленості працівників і менеджерів, удосконалення їх відповідальності за результати своєї роботи, належної мотивації на всіх рівнях виробництва.

Для того, щоб науково-технічний, технологічний, виробничий та кадровий потенціал підприємства захистити від активних чи пасивних загроз, необхідні постійний моніторинг та коригування стану ресурсів організації, внаслідок якого можлива стабільність її функціонування, фінансовий успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток.

Ресурси підприємства є дуже важливою частиною у виробничому процесі. Без використання ресурсів будь-яка діяльність неможлива. Тому стратегії ресурсозбереження та ефективного використання є актуальними в сучасний період, потребують постійного дослідження та вдосконалення.

Основними напрямками в стратегіях ресурсозбереження є використання інноваційних досягнень у сфері технологій, використання нових матеріалів на заміну обмеженим за доступом чи ціною, економія (див. рис. 2).

Використання кожного з перелічених напрямків сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, його стабільному функціонуванню.

Однак у процесі розробки та впровадження заходів щодо заощадження ресурсів необхідно враховувати доцільність використання. Тобто економія на заробітній платі працівників не сприятиме підвищенню ефективності їх праці, а заміна якісного матеріалу на неякісний, низької вартості приведе до скорочення попиту, втрати конкурентоспроможності товарів та послуг на ринку.

Таким чином, ресурсозбереження слід розглядати як комплекс заходів, які досліджують не тільки матеріальні скорочення використання ресурсів, а й подальший розвиток підприємства, його стратегічну спрямованість та вплив впроваджених заходів на перспективи подальшої діяльності.

У цьому контексті основними заходами ресурсозбереження мають стати, насамперед, зниження енерго- і матеріаломісткості продукції, ліквідація втрат сировини та енергії, використання технологій та матеріалів для підвищення якості продукції, розширення використання вторинних ресурсів у господарському обігу.

На думку І. Іпполітової, прийняття управлінського рішення з ресурсозбереження на підприємстві являє собою процес вибору оптимальних заходів, спрямованих на вирішення проблеми ефективного використання ресурсів підприємства, а також розумного підходу до недопущення зайвого втрачання ресурсів [6].

Процес ухвалення управлінського рішення з ресурсозбереження, на думку дослідниці, є важливою фазою у циклі управління ресурсозбереженням на підприємстві. Тому якість та ефективність управлінської праці в цьому напрямі виражається в якості та ефективності прийнятих і реалізованих рішень. Проте для ухвалення рішення необхідно визначити послідовність його прийняття [7].

Послідовність прийняття управлінських рішень щодо заощадження ресурсів на підприємстві необхідно розглядати як систему взаємопов'язаних, комплексних дій, що об'єднані метою ефективного використання ресурсів. Вона складається з таких етапів (див. рис. 3).

Стратегія ресурсозбереження – це комплекс принципів, чинників, методів, заходів, що забез-

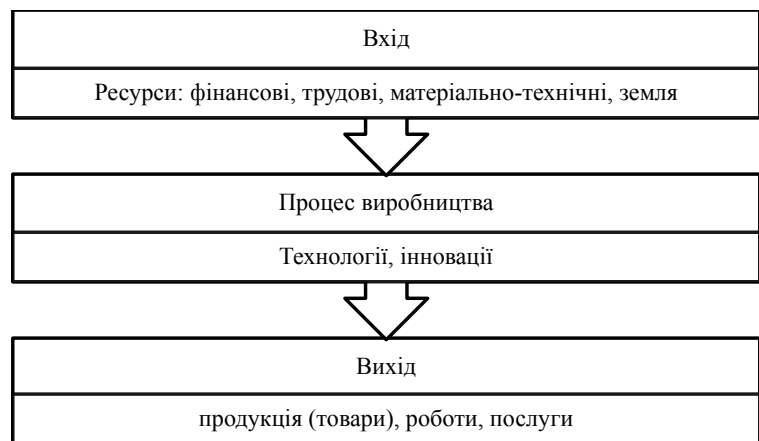

Рис. 1. Процес використання ресурсів у діяльності підприємства

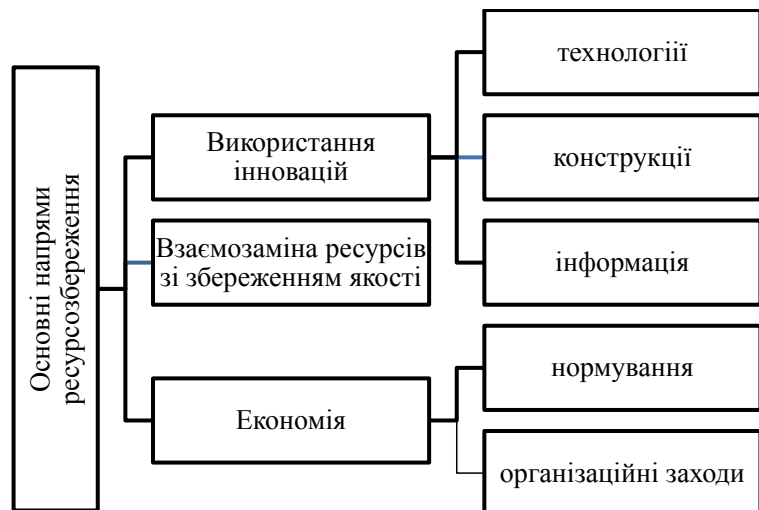

Рис. 2. Основні напрями ресурсозбереження

печують неухильне зниження витрати сукупних ресурсів на одиницю корисного ефекту конкретного товару за умови забезпечення економічної безпеки підприємства [8; 9, с. 193].

Таким чином, основним завданням на підприємстві є організація постійного пошуку й реалізації резервів ресурсозбереження, що значно підвищує рівень адаптації підприємства до змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, сприяє зростанню конкурентоспроможності його продукції. Отже, чим більше триває період використання ресурсозберігаючих заходів, тим більше підприємство отримує прибутку, тим вище рівень мотивації до впровадження новітніх технологій, інновацій.

Зростання цін на ресурси, обмеженість доступу до ресурсів, посилення вимог споживачів до якості продукції, підвищення ролі іннова-

ційного фактору у підтриманні конкурентоспроможності підприємства на ринку збільшується роль ресурсозберігаючої діяльності в мотивації розвитку суб'єкта господарювання.

Висновки. Управління ресурсозбереженням на підприємстві є важливою частиною підвищення його конкурентоспроможності. Реально досягти зниження ресурсомісткості готової продукції, якщо використовувати наявні та залучені в обіг ресурси економічно. Тобто, ми зможемо досягти поставлених завдань політики ресурсозбереження на підприємстві. Працівники мають бути відповідальні за реалізацію стратегії ресурсозбереження. Це дасть змогу ефективно та якісно виконувати покладені на них обов'язки.

Сукупність організаційних, техніко-технологічних, корегувальних та контрольних захо-

Рис. 3. Прийняття управлінських рішень щодо ресурсозбереження

Рис. 4. Стратегія ресурсозбереження на підприємстві

дів, спрямованих на ефективне використання ресурсів (трудових, матеріально-технічних, фінансових) та запровадження інноваційних технологій з метою зниження ресурсомісткості продукції та виконання других завдань програми заощадження ресурсів на підприємстві складає управління ресурсозбереженням.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Радчук І. Сутність поняття «ресурсозбереження» та шляхи його впровадження на підприємстві / І. Радчук // Вісник ХНТУ. – 2009. – № 3(36). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vkhdtu/2009_3/30922.pdf.
2. Єршова О. Ресурсозбереження як альтернативний спосіб господарювання на підприємствах АПК / О. Єршова // Ефективна економіка. – 2013. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1971>.
3. Беляєва Г. Ресурсозбереження як напрямок підвищення конкурентоспроможності підприємств в загальній системі управління / Г. Беляєва // Екологічний менеджмент у загальній системі управління : тези доповідей Десятої щорічної Всеукраїнської наукової конференції (20–21 квітня 2010 р., м. Суми) / за ред. О. Теліженко. – 2010. – Ч. 1. – С. 20–23.
4. Кондратенко Н. Критерії оцінки ефективності ресурсозбереження / Н. Кондратенко // Наука й економіка. – 2010. – № 4(20). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2010_4/174-180.pdf.
5. Сотник І. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження : [монографія] / І. Сотник. – Суми : Мрія, 2008. – 230 с.
6. Іпполітова І. Теоретичні основи управління ресурсозбереженням на підприємстві / І. Іпполітова // Економіка промисловості : збірник наукових трудов / НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк : ІЗП НАН України, 2004. – С. 303–315.
7. Іпполітова І. Дослідження процесу прийняття управлінських рішень з ресурсозбереження на підприємстві / І. Іпполітова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=5488>.
8. Шаповал А. Методичні підходи до формування ефективної системи управління ресурсозбереженням на підприємстві / А. Шаповал, А. Шаповал // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 2. – С. 185–192.
9. Суперека С. Роль ресурсозбереження в системі конкурентоспроможності виробничих підприємств / С. Суперека // Економічний простір : збірник наукових праць. – 2008. – № 20/1. – С. 191–199.
10. Масліченко О. Ресурсозбереження як фактор підвищення ефективності діяльності підприємства / О. Масліченко // Формування ринкової економіки : збірник наукових праць. – К. : КНЕУ, 2010. – Ч. 1. – С. 337–345.